

Druga knjiga, *Tacenski sodarji*, bi lahko imela podnaslov govornica fotografij. Res je na začetku približno za eno avtorsko polo strnjene besedila o začetkih sodarstva v Tacnu in najpomembnejših sodarskih rodbinah med 18. in 20. stoletjem in o sodarski zadrugi v tem kraju. Toda čar dajejo knjigi stare imenitne fotografije z izjemno popolnimi podatki o osebah na njih. Za izkušeno etnologovo oko pa so sporočilne še drugače, največ bi imela od nje raziskovanje oblačilne kulture in nekaj tudi preučevanje stavbarstva. Fotografije o delu v sodarskih delavnicah uvede daljše besedilo na to temo, končata pa ga dve navihani pripovedi, povezani s trgovino. Knjigo poživi nekaj fotokopiranih aktov iz upravnega poslovanja sodarjev in risbe orodja, ki so ga rabili pri svojem delu. Na koncu je leksikonsko predstavljen še kraj, kjer se je sodarska obrt razvila, torej Tacen, sledijo literatura, viri in pojasnila o nekaterih posebnih sodarskih izrazih.

Marija Stanonik

Vrtojbenska pamet. Ljudsko besedno izročilo iz Vrtojbe (zbral in za tisk pripravil Renato Podbersič). Vrtojba: Kulturno društvo Tojva a. D. 1200, 2001. 79 str., ilustr.

Kakšno lepo knjigo sem prejela iz Kopra za božič 2001. Zakaj bi tega ne povedala z veselim srcem. Bralec ob njej dobi občutek, da ga ima nekdo rad in ga spoštuje, ko prihaja k njemu s tako lepim darom. Vsa je v barvi zemlje, v rjavem tonu, tako papir kot tisk in številne fotografije, profesionalno, da ne rečem umetniško urejena, da jo je užitek vzeti v roke.

Zame je seveda še pomembnejša vsebina knjige. Zelo smiselno je, da je na začetku, čeprav na kratko, predstavljena zgodovina kraja in njegovega kulturnega delovanja, ki mu daje piko na i Kulturno društvo Tojva a. D. 1200.

Sledi predgovor avtorja knjige g. Renata Podbersiča, kako je prišlo do te knjige. Prav ganilo me je, ko razlaga, kako ga je k zbiranju pregovorov in podobnih drobnih besednih zvez napeljala knjiga, ki jo je leta 1993 izdalo Kulturno društvo Štandrež z naslovom *Iz kmečkih korenin sem pognal, saj imamo ob pričujoči knjigi živ dokaz, da (tudi dobri!) zgledi vlečejo*. Da bi le bilo vedno več takih primerov! Prav tako se globoko strinjam z avtorjem, da »ljudska govornica ni nekaj preprostega, revnega, nedognanega. Nasprotno! Dostikrat je bogatejša od tuje knjižne učenosti, ker zna po domače, s primerami iz vsakdanjega življenja oprijemljivo izraziti tudi pojme, lastnosti, značilnosti« (str. 9). Iz knjige pa veje tudi redka ljubezen do rojstnega kraja, ljubezen ki je danes med izobraženci – včasih se mi tako zdi – kar preveč zapostavljena. Avtor knjigo namenja »Vrtojbencem, potem pa tudi drugim Slovencem, da bi se zavedali vrednosti domačega ljudskega izročila in ga ne pozabili spričo tujščine, ki sili k nam kot nekaj imenitnejšega« (str. 8). Dobro bi bilo, da bi si vsi Slovenci bolj utrjevali svojo narodno hrbtnico, da bi nas ne premamila tako hitro tuja blišč in cvenk.

»Nabrano besedno izročilo je predstavljeno v štirih poglavjih.« Tako pojasnjuje avtor in nadaljuje: »V prvem so pregovori in njim podobni izreki, zaradi preglednosti razvrščeni po vsebini v več skupin. Drugo poglavje naj pokaže slikovitost vrtojbenske govornice, spet tako, da je tisto, kar izraža isto misel, skupaj. Tretje poglavje prinaša izreke o vremenu. Nekateri so nastali očitno iz izkušnje Vrtojbencv, drugi so splošno slovenski. Tudi za četrto poglavje velja, da v njem ni vse samo vrtojbensko. Podobno izražanje

drugod po Slovenskem samo potrjuje našo medsebojno povezanost in če je kaj znano tudi pri drugih evropskih narodih, je spet eden dokazov, da smo Slovenci od zdavnaj soudeleženi v evropski duhovni kulturi» (str. 8).

V času, ko smo s pomočjo študentov ljubljanske in mariborske slavistike po nekaj letih dela končevali popisovanje slovenskih pregovorov za predvideno znanstveno zbirko slovenskih pregovorov, je ta knjiga eno od znamenj, da takega dela v resnici ni mogoče končati. In prav je tako! To je eno od znamenj, da je naša jezikovna ustvarjalnost sredi življenja, da slovstvena folklorja živi!

Zato mi je zbirka »vrtojbenske pameti« prišla v roke kot naročena. Ves čas zbiranja gradiva za imenovano zbirko sem si namreč želela, da bi pridobili čim več pregovorov, ki so krajevno identificirani, in vsaj s to zbirko se ta želja uresničuje.

Razdelek o ljudski modrosti v Vrtojbi prinaša, če sem prav štela, 136 pregovorov, nekaj doma narejenih, drugi so prevzeti od kdove kod in od kdove kdaj. Drugi razdelek predstavlja jezikovne zveze, primere in druge jezikovne figure, s katerimi si prebivalci bogatijo svojo govorico. Vsega skupaj je tega ok. 500 enot. Mislim, da se prav tukaj najbolj pokaže domiselnost in krajevna ustvarjalnost v Vrtojbi. Menda ravno trideset je pregovorov o vremenu in letini.

Sledi razdelek, ki ni več tako enoten, kot so bili prvi trije, vsebuje pa šaljive zabavljice o osebnih imenih, zmerjavke o posamičnih vaseh, otroška rimana besedilca, svarila otrokom, oponašanje zvonov, uganko, jezikovne formule in pobožne izreke ob začetku ali koncu kakega dela in tako naprej. Na koncu je slovarček narečnih izrazov, dragoceno izhodišče za krajevni narečni slovar. Tu je priložnost za posredovanje avtorjevega komentarja o jezikovnem zapisu zbranih besedil. »Želja, naj bi bila knjižica razumljiva vsem Slovincem, je narekovala opustitev prvotne namere, da bi bili izreki pisani dosledno v narečju. Ne samo, da to brez uporabe posebnih znakov ne bi bilo mogoče, marveč bi upoštevanje odtenkov narečne izgovorjave lahko naredilo besedo skoraj nerazumljivo. Zato je bila za objavo ohranjena knjižna oblika besed, vendar kolikor mogoče približana narečni govorici. Navsezadnje je pomembno, kaj je kdo povedal in ne kako je besede izgovarjal« (str. 9).

Enote so urejene po vsebinskem in formalnem redu, to je kolikor mogoče po abecedi. Marsikateri pregovor ali drugačno besedno zvezo avtor na kratko pojasnjuje. Tako da je njegova zbirka dobrodošla vеди, slovstveni folkloristiki, tudi v tem pogledu. Morda škoda le, da niso tudi oštevilčene, ker bi bilo to strokovno veliko bolj praktično in zanesljivo za uporabo. Res pa je, da je tako urejeno gradivo estetsko lepše.

Skratka, to je knjiga, s katero dobivam kot bralka, o Vrtojbi in njenih ljudeh izredno lep vtis. Enako ali še več pa mi pomeni po strokovni strani in srčno upam, da bo tako, kot se je »vrtojbenska pamet« v najlepši luči po zgledu iz Štandreža, tudi Vrtojba postala za zgled kateremu od njenih bližnjih ali daljnih krajev.

Marija Stanonik

Zmaga Kumer, *Slovenska ljudska pesem*. Ljubljana: Slovenska matica, 2002. 231 str., ilustr.

Zadnje delo dr. Zmage Kumer s preprostim naslovom Slovenska ljudska pesem je sintetični prikaz temeljitega poznavanja, dolgoletnih izkušenj in stalnega soočanja z drugačnimi pogledi na ljudsko pesem. Je preprost mozaik dragocenosti, ki jih vsebuje